

Aluehallintouudistus kuntien näkökulmasta

Maanrakennuspäivä 29.9.2016

Varatoimitusjohtaja Timo Reina

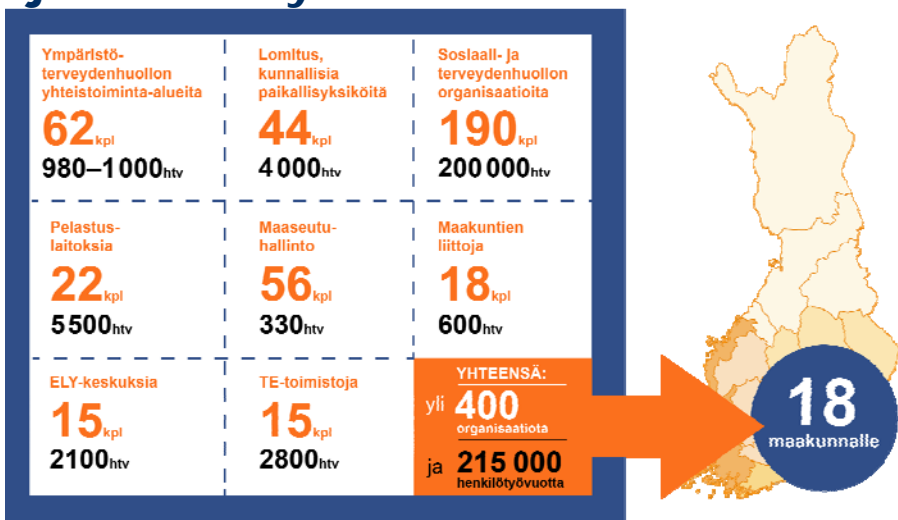
Aluehallintouudistus kuntien näkökulmasta

- Kysymys on pääosin kuntien (ja kuntayhtymien) tehtävien ja resurssien uudelleenorganisoinnista.
- Uudistus näyttäytyy erilaiselta eri kunnissa johtuen mm. siitä, miten sote-tehtävät nyt hoidetaan.
- Kuntien elinvoimatehtävät, kuten vastuu infra, eivät vähene. Tähän liittyviä tehtäviä siirtyy valtion aluehallinnosta (ELY-keskuksilta) itsehallinnon piiriin.
- Kuntien tuleva rooli on osin selkiintymätön, mutta silti selkeämpi kuin maakuntien.

Maakuntauudistuksen aikataulu



Maakunnille siirtyvät tehtävät ja henkilötyövuodet



Huomioita eräistä tehtävistä

- Maakuntakaavoituksen siirtymisestä maakunnan liitoilta maakunnille seuraa tarve tarkastella maankäyttö- ja rakennuslain kaavajärjestelmää laajemminkin.
- ELY-keskusten liikennetehtävät ml. alueellinen tienpito siirtyvät pääosin maakunnille.
 - » Selvitettävän valtion liikenneverkko-yhtiön (LIVE) vaikutukset avoimna.
- Kaupunkiseutujen ja valtion suoraa neuvottelumenettelyä kasvusopimus- ja MAL-asioissa syytä kehittää edelleen.

Kuntien tehtäviä uudistuksen jälkeen

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Paikallisen identiteetin ja demokratian edistäminen

Elinvoiman edistäminen

Opetus- ja kulttuuripalvelut, mm.

- varhaiskasvatus
- esiopetus, perusopetus, lisäopetus, aamu- ja iltapäivätoiminta
- lukiokoulutus
- ammatillinen koulutus, ammatillinen aikuis-koulutus
- vapaa sivistystyö, yleinen kulttuuritoiminta, teatterit, orkesterit, museot
- liikunta, nuorisotoiminta
- kirjasto- ja tietopalvelut



Yleinen toimiala, mm.

- elinkeinoelämän edistäminen
- yhdistysten ja vapaan kansalaistoiminnan tukeminen
- työllisyyttä edistävät palvelut
- energiahuolto
- satamat
- tietoverkkojen rakentaminen ja ylläpito



Tekniset palvelut, mm.

- maapolitiikka
- kaavoitus ja maankäytön suunnittelu
- liikenne, joukkoliikenne ja väylät
- vesihuolto
- jätehuolto
- energiantuotanto ja -jakelu
- rakennusvalvonta
- asuntotoimi

Muut palvelut, mm.

- maaseutuhallinto
- pitkäaikaistyöttömien työllistämismenot

Kuntakonsernien merkitys kunnissa kasvaa



Kunnan ja maakunnan yhteistoiminta

- Kuntien ja maakuntien yhteistyö ja mahdollisuus sopia palvelujen hoitamisesta pitää turvata
- Maakunnan ja kuntien välisen yhteistyön ja sopimisen sekä tehtävien hoitamisen tulee olla mahdollista samaan tapaan kuin yhteistyö kuntien kesken on kuntalain mukaan mahdollista
- Maakuntien ja kuntien joustava mahdollisuus sopia tehtävistä on perusteltua myös siksi, että se mahdollistaa maakuntien keskustaupunkien ja suurimpien kaupunkiseutujen erityisroolin huomioimisen
- Kunnilla tulee olla mahdollisuus sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauden piirissä olevien palveluiden tuottamiseen omistamissaan yhtiöissä
- Yhteistoiminta edellyttää ehdotettua kiinteämpää neuvottelumenettelyä kuntien ja maakuntien välille



B) Koko kuntatalouden tasolla tuloja siirretään maakuntien rahoitukseen siirtyviä kustannuksia vastaavasti

Jotta maakunnat saavat tarvitsemansa rahoituksen ilman, että kokonaisveroaste nousee, maakunnille siirtyviä kustannuksia vastaava tulo tulee ottaa kunnilta pois.

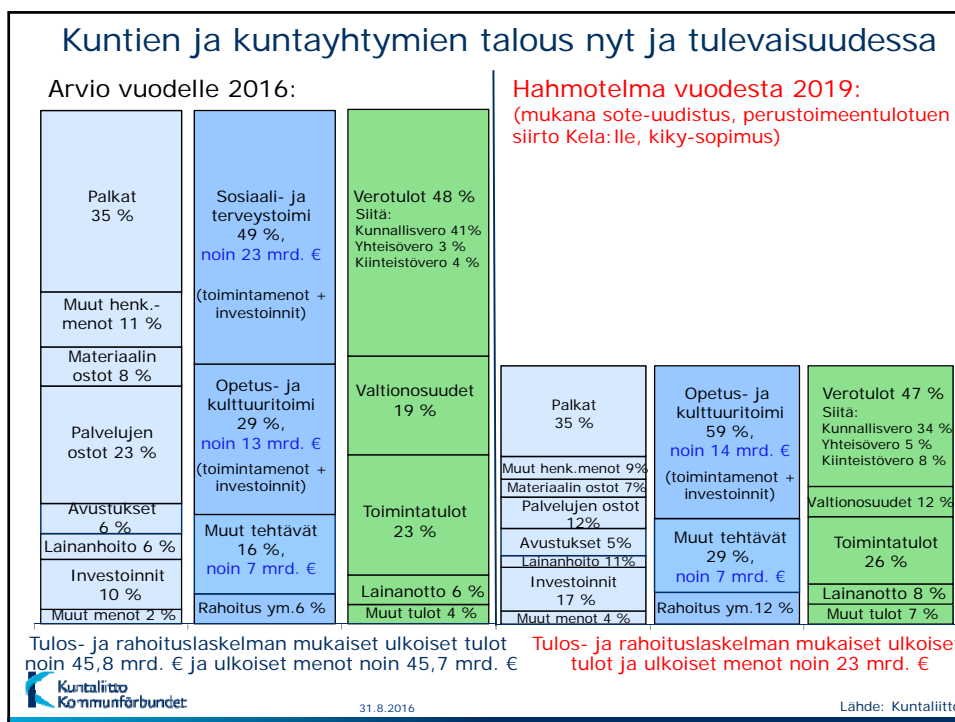
Siirtyvät kustannukset 17,7 mrd. euroa (2016)

- Suuri, vaikeasti ennakoitava ja valtaosan ikääntymiseen liittyvistä vaikutuksista sisältävä menoerä poistuu kuntien taloudesta

Siirrettävät valtionosuudet
5,9 mrd. euroa eli noin 1/3
siirrettävistä tuloista

Siirrettävät verotulot
11,8 mrd. euroa eli noin 2/3
siirrettävistä tuloista





Kuntien rahoituksen haasteita

- Ei riittäviä laskelmia kunnan talouden kestävydestä
- Taseet pienentyvät suhteessa velkoihin ja vastuisiin, suhteellinen velkaantuneisuus kasvaa
- Kuntien oikeutta päättää veroprosentistaan (2019-2021) ei pidä rajoittaa
- Uuden valtionosuusjärjestelmän valmistelu pitää aloittaa heti

Omaisuuuden siirto kunnilta maakunnille

- Lakisääteisten **kuntayhtymien omaisuus** siirretään varoineen, velkoineen ja sitoumuksineen maakunnille

- Järjestämisvastuun siirtoon liittyvä **irtaimisto** siirtyy maakunnille



Kunnan jäsenosuus ja omaisuuden arvo kunnan taseesta poistuu ja peruspääomaa alennetaan vastaavalla määrällä

3

Kunnan järjestämän **perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalitoimen ja pelastustoimen** käytössä olevat **tilat** maakunta vuokraa vähintään **3 vuodeksi**

- Mahdollisesti tyhjilleen jäävien kiinteistöjen riski ei jää yksittäiselle kunnalle

Omaisuuusjärjestelyjen arviointia

- Kuntien sote-kiinteistöjen vuokra-ajan tulisi olla vähintään 5 vuotta
- Siirtymäajan jälkeen riskit kunnille jäävistä kiinteistöistä tulee hajauttaa kuntien, maakuntien ja valtion kesken (esim. kohdennetut avustukset)
- Kuntayhtymien kiinteistöjen maapohjien tulisi jäädä kuntien omistukseen (pitkäaikaiset käyttötarkoitukseen sidotut vuokrasopimukset maakuntien kanssa)
- Vaihtoehtoiset ratkaisumallit jääneet liian vähälle huomiolle (omaisuuden siirto korvausta vastaan tai kuntien ja maakuntien yhteiset kiinteistöyhtiöt)

Kuntien infraverkosto-omaisuus

- Liikenneväyliä
 - » 30 000 kilometriä katuja
 - » 11 000 kilometriä yksityisteitä (kuntien ylläpitämät)
 - » 16 000 kilometriä erillisiä kevyenliikenteen väyliä
- Vesihuollon verkostoja
 - » 100 000 km vesijohtoa
 - » 50 000 km jätevesiviemäreitä
- Kaukolämpöverkostoja (Suomessa yhteensä)
 - » 14 000 km, josta noin 80% kuntien tai niiden yhtiöiden ja laitosten omistuksessa

Kunnat infran rakennuttajana

- Kuntien infrarakentamisen arvo on vajaat 3 miljardia euroa vuodessa, eli noin kolmannes maamme infrarakentamisen volyymista
- Aluehallintouudistus ei muuta kunnan vastuita infran osalta, eli kunnat ovat merkittäviä infran rakennuttajia ja kunnossapitäjiä myös jatkossa
- Infran rakentamisen ja kunnossapidon palveluja hankitaan yhä enemmän yksityissektorilta
- Kunta ratkaisee palvelustrategiassaan tuotantotavat - myös oma tuotanto voi olla osa kokonaisuutta

Elinvoiman edistäminen ydintehtävä

- Toimiva ja turvallinen infra on kuntien olennainen elinvoimatekijä ja "peruspalvelujen peruspalvelu" niin asukkaille kuin elinkeinoelämälle
- Aluehallintouudistuksen myötä sen merkitys kunnan tehtäväkentässä korostuu
 - » kunnan vastuut infran osalta eivät muutu
 - » päättäjien kiinnostus lisääntyy?
- Valtion väylänpidon siirtyminen ELY-keskuksista maakuntiin ei vaikuttane suoraan kuntiin
 - » rajapinnoista huolehdittava kaikilla tasoilla (väylien kunnossapito, tiedonsiirto, digiratkaisut)
 - » yhteiset rakentamisen ja kunnossapidon hankinnat mahdollisia jatkossakin erityispiirteet huomioon ottaen
 - » kunnille ei pidä aiheutua kustannuksia valtion väylistä

Kuntaliiton linjaukset, 28.4.2016

"Yhdyskuntarakenne ja infra kilpailukykytekijänä tulevaisuuden kunnassa"

- » Asumisen ja yrittämisen edellytyksistä huolehtiminen
- » Sujuvan arjen mahdollistaminen
- » Kaikille sopivan elinympäristön turvaaminen
- » Resurssiviisaaseen yhdyskuntaan pyrkiminen
- » Talouden ja rahoituksen hallinta yhdyskuntien kehittämisessä
- » Hyötyjä kaikille yhteistyöllä ja kumppanuudella

<http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/uutisia/2016/Sivut/2016-05-yhdyskuntien-linjaukset.aspx>

